

Penge eller paa anden Maade, som det har givet dem, det selv har opdraget. Paa Enhver, som det oplærer i disse Skoler, anvender det igjennem Lærerne en vis Beføstning, hvilken forøges, naar der tillige meddeles Understøttelse til Eleverne; men den samme Sum, saavel den, som anvendes paa Lærerne, som den Understøttelse, der gives Eleverne, skal det ogsaa give den, som selv har erhvervet sig de fornødne Kundskaber og som fremstiller sig i sit Livs Fylde som en brugbar og dygtig Mand. Saa snart Ministeren gjør det, saa har han Ret til at sige: for at vi dog ikke skulle savne Midler til at udføre det, som er vor Pligt med Hensyn til Skolevæsenet, indtil vi faae erfaret, hvilket Udbytte det giver, saa maae I hjælpe os til at lønne de Mænd bedre, vi benytte os af; men naar Ministeren ikke siger det, saa er det ubilligt at forlange, at vi skulle give Midler til at fortsætte en Fabricationsgreen, som hidtil hverken har leveret tilstrækkelige eller gode Varer. Dersom den ærede Minister vil gaae op i Archiverne i Rentekammeret eller i de Ministerier, som have havt med Industrivæsenet at bestille, saa vil han finde lange Memoirer, indeholdende Fremstillinger af, hvorledes den, der stod i Spidsen for en Fabricationsgreen, ganske rigtigt maatte bekjende, at han ikke kunde forsyne Markedet, at hans Varer ikke vare gode nok, men at det naturligtvis laae deri, at de Mænd, han skulde benytte sig af, i Forbindelse med andre Omstændigheder, ikke vare som de burde være; men han meente, at naar han fik nye Pengemidler, skulde det blive meget bedre. Han fik disse Pengemidler og skrev en 5, 6 à 7 Aar senere en ny Memoire, og fik nye Pengemidler, men det endte med, at han maatte gaae bort, og at man maatte søge i den private Industrie det, som den monopoliserede offentlige Industrie ikke kunde tilveiebringe. Jeg bruger ikke her disse Udtryk for paa nogen som helst Maade at kaste en Skygge paa disse Mænds Stilling og virkelige Fortjenester, som dermed have at bestille, men jeg gjør det for at reducirer den Sag, som foreligger her, til sit ganske simple Standpunkt. Den er ikke anderledes, den bliver ikke anderledes, fra den Side skulle vi betragte den, naar vi betroe Ministeren nye

Midler til at virke i den Retning, fortsætte Virksomheden i den Retning, hvor det hidtils dags ikke uagtet det monopoliserede Herredømme, er lykkedes at naae det forsøgte Maal. Det er dette monopoliserede Herredømme, som jeg raader Rigsdagen til at sætte sig imod, at vi beholde, men derimod kun paa den Betingelse give Midler til den fortsatte Virksomhed, som forlanges, at der ved Siden af Loven er en positiv Anviisning til, hvorledes Personer, som have erhvervet sig den fornødne Dygtighed udenfor Seminarierne eller de offentlige Skoler, kunne træde til og ikke alene ansættes i Skolefaget, men ogsaa erholde en umiddelbar Godtgjørelse for det, de have anvendt paa selv at erhverve sig de fornødne Kundskaber, eller en saa stor Godtgjørelse, som de Mænd koste Staten, som den selv opdrager til at være Lærere, og Staten vilde vinde derved, idet den vilde kunne komme til at dømme om disse Menneskers Character i hele deres Vandel paa en ganske anden Maade, end den vilde være istand til med Hensyn til de Mennesker, som den fra ganske Smaa af har opdraget i en Skole; det at kunne dømme om Mandens Character, idet en saadan Dom giver ham en Slags Udflugt til at blive Skolelærer, er nok saameget værd, som den hele Dannelsen.

Kirke- og Underviisningsministeren:

Der var i det Sidste Noget, som jeg ikke ganske forstaaer efter den Maade, hvor paa det tidligere er blevet fremsat; men muligtvis er Modsetningen ikke saa stor, som den ved første Diekast kunde synes. Det forekom mig tidligere, at den ærede Rigsdagsmand ikke vilde have, at man skulde gaae ind paa Loven, men ved det sidste Foredrag har den ærede Rigsdagsmand viist, at nu burde man gaae ind paa Loven, men at man skulde sive Noget til, navnlig en Forøgelse af de Udgifter, som deri forlangtes, hvorimod der jo naturligtvis fra Ministeriets Side ikke kan være det Mindste at indvende. Jeg vil tvært blot minde om, at, dersom man forkaster denne Lov, saa bliver Sagen ganske simpelt den, at hele Tilstanden bliver, som den er. Man bliver altsaa ved at levere disse „Fabri-